

Отже, систематичне застосування музики на уроках фізичної культури, а також під час проведення рухливих ігор (особливо сюжетного характеру), сприяє піднесенню емоційного стану, більш якісному виконанню учнями фізичних вправ, допомагає підвищити їх рухову активність, позитивно впливає на розвиток почуття красивого і естетичного, сприяє інтеграції різноманітних рухів і музики.

Список використаних джерел:

1. Вашкевич Н.Л. Эмиль Жак-Далькроз и его метод (система) музыкального воспитания. Ритмическая гимнастика Эмиля Жак-Далькроза / Н.Л.Вашкевич. – Тверь, 2010. – 32 с. – (Методическое пособие для преподавателей ритмики, сольфеджио, а также для всех, кто интересуется системами музыкального воспитания XX века.).
2. Вільчковська А. Ритмічна гімнастика під музику Альфреда й Марії Кнессів / Анастасія Вільчковська // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : збірник наукових праць. – 2015. – С. 47-51.
3. Гребенюк М. Використання музики в заключній частині уроку фізкультури / М. Гребенюк // Здоров'я та фізична культура. – 2005. – № 10. – С. 5-6.
4. Євстігнєєва Н.І. Музыка як засіб саморегуляції / Н.І.Євстігнєєва // Постметодика. – 2007. – № 2 (73). – С. 37-40.
5. Жак-Далькроз Э. Ритм / Эмиль Жак-Далькроз, 2010. – 248 с.
6. Коджаспиров Ю.Г. Функциональная музыка в подготовке спортсменов / Ю.Г. Коджаспиров. – М. : Физкультура и спорт, 1987. – 222 с.
7. Печерська Е.П. Уроки музики у початкових класах: навчальний посібник / Е.П.Печерська. – К. : Либідь, 2001. – 272 с.
8. Ростовський О.Я. Методика викладання музики в початковій школі : навч.-метод. посібник. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2001. – 216 с.
9. Ротерс Т.Т. Музично-ритмічний розвиток школярів у взаємодії фізичного і естетичного виховання «Теорія та методика фізичного виховання» / Т.Т. Ротерс. – 2006. – №3. – С. 12.
10. Цветков В.Н. Музыка как фактор повышения эффективности занятий спортом / В.Н. Цветков, В.И. Шапошникова // Физическая культура: воспитание, образование, тренировка. – 2004. – № 5. – С. 62-63.

АНАЛІЗ ТВОРЧОГО ДОСВІДУ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ТЕХНОЛОГІЙ РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯМИ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Л.Савінська, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І.М.Лапишина, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ANALYSIS OF THE CREATIVE EXPERIENCE OF CREATIVE THINKING DEVELOPMENT TECHNOLOGIES ELEMENTS IMPLEMENTATION BY PRIMARY SCHOOL TEACHERS

L.Savinska, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

***Анотація.** Досліджено творчий досвід впровадження елементів технологій розвитку творчого мислення у молодших школярів. Подано коментар до реалізації творчих вправ на уроках української мови та в позаурочній роботі.*

***Ключові слова:** творче мислення, вчитель початкової школи, освітні технології, творчі вправи мовного змісту.*

***Abstract.** The creative experience of creative thinking development technologies elements implementation has been investigated. The commentary on the creative exercises realization in the Ukrainian language lessons as well as in extra-curricular work has been presented.*

***Keywords:** creative thinking, primary school teacher, educational technologies, linguistic content creative exercises.*

В умовах сучасних змін у соціальному, економічному та політичному житті України постала проблема радикальної перебудови у сфері освіти та виховання, мета якої –

формувати конкурентно здатну, творчу особистість, яка спроможна до самовизначення, до самореалізації та самовдосконалення. Тому навчання в сучасній школі має забезпечувати оптимальні передумови для самореалізації особистості школяра, розкриття усіх закладених у ній природних задатків, її здатності до свободи, відповідальності й творчості. Розвиток творчого мислення має бути невід'ємною умовою змісту усіх навчальних предметів початкової школи, органічно доповнювати навчальний процес, щоб забезпечити єдність знань, умінь і навичок учнів та їхніх творчих можливостей [2, 19].

На жаль, сучасна школа ще зберігає застарілий підхід до набуття учнями ключових компетентностей. Доволі часто навчання зводиться лише до запам'ятовування і відтворення прийомів дій, типових способів роз'язування завдань. Одноманітне, шаблонне повторення одних і тих же дій відвертає бажання школярів навчатися. Діти позбавляються радості відкриття і поступово втрачають здатність до творчості.

Проблема розвитку творчого мислення належить до недостатньо вивчених та досліджених, незважаючи на те, що здійснено значну кількість теоретичних та експериментальних досліджень як у педагогічній психології, так і педагогіці, розроблено оригінальні методики експериментальних досліджень творчого мислення. Увага до цієї проблеми не послаблювалась у психолого-педагогічній науці протягом усього періоду її розвитку. Їй були присвячені дослідження видатних вітчизняних та зарубіжних психологів і педагогів, зокрема П. Блонського, Т. Бьюзена, Л. Виготського, В. Давидова, Л. Занкова, Г. Костюка, Г. Люблінської, Н. Менчинської, М. Шардакова та ін.

Суттєвих результатів було досягнуто у фундаментальних дослідженнях проявів і розвитку дитячого творчого мислення у педагогічних дослідженнях розвитку і формування логічних структур інтелекту (О. Більська, Н. Гавриш, Т. Кривошея, І.Лапшина, О.Митник).

Значного розвитку досягла система дослідження творчого потенціалу майбутнього вчителя, зокрема підготовка до формування у школярів творчого мислення у процесі вивчення педагогічних дисциплін (О. Акімова, О. Голюк, О. Деркач, Г. Кіт, Н. Пахальчук, Г. Тарасенко, І. Холковська).

Разом з тим, незважаючи на численні дослідження, ще й досі не визначено можливостей і шляхів творчої мисленнєвої діяльності засобами мовно-мовленнєвої підготовки школярів, недостатньо вивчено особливості проявів продуктивного мислення на усіх вікових етапах мовної освіти, не досліджено роль навчальних дій у розвитку творчого інтелекту школярів. Тут незаперечним залишається той факт, що за весь термін навчання у школі мислення учнів зазнає значних змін: від моменту вступу до школи і до її закінчення [1, 97].

Творче мислення – такий вид мислення, який дає принципово нове вирішення проблемної ситуації, яке приводить до нових ідей і відкриттів. Це мислення пов'язане зі створенням або відкриттям принципово нового суб'єктивного знання, з генерацією власних оригінальних ідей. Показниками, що характеризують творче мислення, є швидкість, гнучкість і оригінальність думки.

Розвиток творчого мислення, на переконання вчителів-практиків, – це вміння використовувати знання в нестандартних ситуаціях; цей процес передбачає і розвиток творчих здібностей – вміння узагальнювати, перетворювати знання в гнучкі системи, творчо аналізувати ситуацію. Розвивати творчість – означає виховувати у дітей інтерес до знань, самостійність у навчанні. Учні початкової школи успішно вчать лише тоді, коли переживають успіх у тій справі, якою займаються.

Ми ознайомилися з досвідом роботи педагогічного колективу освітнього комплексу загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів – дошкільного навчального закладу с. Сальник Калинівського району Вінницької області, спостерігали за роботою вчителя початкових класів Кілівник Людмили Іванівни щодо розвитку мисленнєвих операцій молодших школярів. На кожному уроці педагог ставить перед собою такі завдання: запалити в дитячому серці вогник допитливості; збагачувати знання школярів про природу, суспільне життя, трудову діяльність людей; розвивати різні види пам'яті, уяву і фантазію, увагу, спостережливість учнів; формувати мовленнєві вміння, комунікативно-творчі здібності;

пробуджувати інтерес до навчання, робити його цікавим, пізнавальним, розвивальним; розвивати творче мислення школярів.

Щоб сформувати творче мислення, дитині необхідно якнайбільше вражень про навколишній світ під час виконання різних видів діяльності, які їй подобаються найбільше, а потім – в усіх притаманних видах діяльності (гра, малювання, конструювання, читання та розігрування сюжетів знайомих літературних творів, складання віршів, казок, робота з геометричним матеріалом, експериментування тощо). В ході формування в учнів інтересу до будь-якого з цих видів діяльності Людмилі Іванівні вдається захопити школярів процесом творчості.

Серед шляхів розвитку творчого мислення, самостійності, самореалізації дітей Л.І.Кілівник підкреслює необхідність використання в роботі з учнями початкових класів різноманітних завдань – навчальних, розвивальних, пізнавальних, нестандартних, творчих. Педагог переконана, що розвитку творчих здібностей сприяють: словесні творчі завдання на добір рими, складання початку чи закінчення вірша; складання казки за малюнком; створення продовження казки, оповідання; складання чистомовок; використання анаграм, метаграм; словесне малювання.

Також вчитель використовує у роботі інтерактивні методи: «Займи позицію», «Прес», «Case – метод», впроваджує інтерактивні прийоми: «Мікрофон», «Акваріум», «Карусель». Методи інтерактивного навчання дають змогу швидко активізувати пошуково-пізнавальну діяльність учнів, максимально розкривають їхні таланти.

Під час роботи з дітьми вчителька удосконалює механізми процесу творчості, спрямовуючи їх на активізацію творчої думки учнів. Метод мозкового штурму Людмила Іванівна Кілівник використовує тоді, коли діти не мають уявлення про предмет, вони висловлюють свої думки, обґрунтовують власні передбачення, а вже потім роблять попередній висновок (слова – назви предметів; ознаки предметів і дій тощо).

Для розвитку творчого мислення учнів вчитель використовує також стратегію комбінаторних дій: таблиці – тренажери; гра «Утвори слово» (рис – сир / 123 – 321).

Розвиток творчого мислення неможливий без формування розумових операцій, тому у своїй роботі вчителька використовує такий метод розвитку уяви, як «Морфологічний аналіз». Мета даного методу полягає в тому, щоб: формувати у дітей уміння давати велику кількість різних варіантів відповідей у рамках заданої теми; створювати умови для оцінки дитиною отриманих ідей;чити деталізувати найбільш продуктивні. Необхідно заповнити запропоновану вчителем таблицю з певними фактами, потім можна вибірково взяти деякі ознаки і придумати фантастичну тварину, описати її, вигадати її незвичайні пригоди.

З метою залучення дітей до пошукової та дослідницької творчої діяльності учні Людмили Іванівни випускали щомісячну газету «Першокласник». Діти визначали теми, які їх цікавлять, знаходили відповідний цікавий матеріал. Разом з учителем вони систематизували дібраний матеріал та готували його до випуску. Це допомагає залучити дітей до творчого пошуку, сприяє визначенню нахилів та здібностей учнів. З цією ж метою випускали вісники до свят. Наприклад до Нового року був створений «Новорічний вісник», до зимових канікул підготовлений куточок «Будь обережним».

Залучення до творчої діяльності активно здійснюється і на уроках навчання грамоти. Так, під час читання дітьми навіть невеличких текстів вчитель пропонує продовжити текст, змінити кінцівку чи зобразити закінчення авторськими художніми засобами.

Вчитель початкових класів Сальницького комплексу загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів і дошкільного навчального закладу Гнатюк Микола Васильович також систематично звертає увагу на розвиток інтелектуально-творчих здібностей учнів на уроках української мови. Працюючи у класі з малою чисельністю учнів, вчитель намагається створити умови для формування компетентної, творчої особистості для кожного із своїх вихованців. Тому завдання педагога вбачає в інтенсивному цілеспрямованому розвитку мислення і мовлення молодших школярів, їхніх пізнавальних можливостей, мотивів навчання, активності у навчальній діяльності. Вчитель вважає, що важливими засобами

розвитку інтелектуально-творчих здібностей учнів є : досягнення тісного взаємозв'язку мовленнєвої та розумової діяльності; виконання учнями різноманітних творчих завдань; систематичне створення ситуацій вибору навчальних завдань; створення ситуації успіху; забезпечення сприятливої атмосфери.

Видатний педагог В. Сухомлинський наголошував: «Творчість є шаблинкою самостійного мислення, на якій дитина пізнає радість власної думки, переживає моральну гідність творця. Як важливо, щоб цього досяг кожен учень!» [3, 234]. Уроки української мови М.В.Гнатюк будує так, щоб вони захоплювали учнів, пробуджували в них інтерес, навчали самостійному мисленню, творчості. Такі уроки передбачають тісну співпрацю вчителя і учнів, активну навчальну діяльність, розвивальний вплив на мислення, мовлення дітей. З метою підвищення ефективності уроку педагог використовує елементи інноваційних технологій навчання. Ефективними є такі з них: «Мікрофон» (надає можливість кожному сказати щось швидко, по черзі, відповідаючи на запитання або висловлюючи свою думку); метод «Прес» (вчитель використовує у випадках, коли виникають суперечливі питання. Цей метод дає можливість вчитися висловлювати свою думку аргументовано, у чіткій та стислій формі впливати на думку співрозмовника.)

Підвищенню ефективності уроку, реалізації творчого потенціалу дітей сприяють нетрадиційні форми проведення уроків: урок – казка, урок – екскурсія, урок – подорож, урок – конкурс. Такі уроки надовго залишаються в пам'яті учнів. Гнатюк М.В. стверджує, що найбільше його вихованцям подобаються уроки мислення серед природи. Вони завжди проходять цікаво і невимушено. Після такого уроку діти намагаються розповісти про побачене, про свої радісні почуття і задоволення красою навколишнього світу. Так з'являються цікаві творчі роботи. Подорож у країну *Слова* вчитель розпочинає дуже обережно. Спочатку виявляє рівень мовленнєвої підготовки учнів і на цій основі планує на кожному уроці роботу над словом і словосполученням, образним висловом, точністю і доречністю їх вживання, виховує інтерес та любов до рідного слова. Під час виконання таких завдань учні користуються індивідуальною допоміжною текою «Словникова скарбничка».

На уроках української мови Микола Васильович значну увагу приділяє формуванню в учнів умінь писати перекази. Адже перекази – ефективний засіб розвитку інтелектуально-творчих здібностей. Вони привчають молодших школярів логічно, зв'язно викладати думки, сприяють збагаченню словникового запасу. Щоб допомогти школярам у роботі над відтворенням змісту прослуханого твору близько до тексту і в потрібній логічній послідовності, вчитель впроваджує складання малюнквого плану, використовуючи прийоми ейдетики.

Під час проходження навчальної практики у загальноосвітній школі №5 Вінницької міської ради ми спостерігали за педагогічною діяльністю вчителя початкових класів Дубини Алли Іванівни, а саме за використанням нею мультимедійних технологій на уроках української мови як стимулу розвитку творчого мислення учнів. Учитель вважає, що одним із ефективних сучасних способів розвитку оригінального мислення школярів є використання мультимедійних технологій, які дають змогу підвищити розумову активність і привернути увагу учнів до навчання. Це комплекс апаратних та програмних засобів, що дозволяють застосовувати комп'ютер з текстом, зі звуком, графікою, анімацією та відео. Урок з використанням мультимедійних технологій стає цікавішим для учня, а тому й ефективнішим для засвоєння знань, поліпшує рівень унаочнення навчального матеріалу на уроці, формує творче мислення.

Під час уроку з мультимедійною підтримкою істотно змінюється роль учителя, який виступає передусім організатором, координатором пізнавальної діяльності учнів. За допомогою комп'ютерних технологій можна використовувати на уроці наочність вищого рівня – відеоматеріали, анімаційні фрагменти, інтерактивні моделі тощо, які дають змогу продемонструвати на уроці ті явища, які в реальному світі побачити неможливо.

Алла Іванівна Дубина використовує різні види мультимедійних уроків: *урок-презентація, урок-розробка інтерактивного плакату або колажу, урок захисту проєктів.*

Педагог інтегрує ІКТ з сучасними педагогічними технологіями: комунікативними (навчання у співпраці, взаємонавчання, робота в парах, навчальний діалог, дискусія); пошуковими (проблемне навчання, метод проектів); ігровими (ділові та рольові ігри, ігри-мандрівки тощо).

Таким чином, різноманітні ефективні моделі розвитку творчого мислення у молодших школярів зреалізовані в досвіді педагогів-новаторів, довели високу ефективність освітнього процесу з орієнтацією на врахування індивідуальних освітніх запитів учнів, їхніх індивідуальних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Лапшина І.М. Розвиток критичного мислення молодших школярів як передумова формування інформаційної культури / І.М.Лапшина // Матеріали круглого столу «Інформаційні ресурси, інтелектуальна власність, комунікації в освітньо-науковій та інноваційній сферах: філософсько-правовий і прикладний аспекти». – Київ – Вінниця : КНІП, 2017. – С.96-105.
2. Нова українська школа: Простір освітніх можливостей. Концептуальні засади реформування середньої освіти / Упоряд. Л. Гриневич, О. Елькін, С. Калашнікова / За заг. ред. М. Грищенка // <http://mon.gov.ua/2016/08/17/mon.pdf>
3. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О. Сухомлинський // Вибрані твори : в 5 т. – К. : Рад. школа, 1977. – Т. 3. – С. 7-282.

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В СІМ'Ї

М.Салюк, здобувач ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: І.М.Лапшина, кандидат педагогічних наук, доцент

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

ECONOMIC EDUCATION OF PRESCHOOL CHILDREN IN THE FAMILY

M.Salyuk, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті розглядається актуальне питання економічного виховання дітей дошкільного віку. Розкрито теоретичні аспекти сутності проблеми економічної грамотності дітей на етапі дошкільного дитинства. Особливу увагу автор приділяє родині як первинному середовищі, в якому дитина опановує економічні поняття.

Ключові слова: економічне виховання, економічна освіта, економічна культура, сім'я.

Abstract. The paper deals with the actual question of economic upbringing of preschool children, caused by the modern realities of preschool education. The author discloses theoretical aspects of the nature of economic literacy of children at the stage of preschool childhood. The author pays particular attention to the family as the primary environment in which the child masters the economic concepts.

Keywords: economic upbringing, economic education, economic culture, family.

Зміни в соціальній, політичній, економічній сферах, що характеризують сучасне українське суспільство, спонукають до перегляду напрямків розвитку освіти. Необхідність виховання повноцінної особистості дитини дошкільного віку актуалізує питання формування у неї основ економічної культури, залучення до «дорослої» економіки. Що в свою чергу є одним з факторів економічної соціалізації, яка впливає на ставлення дитини до духовних і матеріальних цінностей, формування економічних знань.

Вивчення основ економіки допомагає дітям розвинути економічне мислення, усвідомити економічні поняття, потреби, природні ресурси, товари тощо; допомагає набути елементарних навичок, необхідних для орієнтації та існування в сучасному ринковому світі, створити основи для подальшого, більш глибокого вивчення економіки в старших класах, а також сформувати стимули до оволодіння економічними знаннями і придбання економічного досвіду.